№ 73 -ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ՝ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1884

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի,
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ.։
Առանձին համարներով խրաքանչիւրը 5 կոպէկ։

Խմբագրատունը՝ բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տօն օրերից առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի խմբագրութեան հետեւեալ հասցէով.— Въ ред. газеты «Меґу Айастани», въ Тифлисъ, կամ Redaction de «Meghou Haïastani», à Tiflis. (Caucase).

Խմբագրութեանս ուղղած թէ յօդուածները եւ թէ նամակները պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ եւ հասցէով։ Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները։ Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ ցպահանջ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին 2 կոպ։
Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով։
Յայտարարութիւններ ընդունվում են խմբագրատանը, «Կովկաս. միւրանոցի տակ պ. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում են պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Հումբերտ Թագաւորի այցելութիւնը Նէապոլսին։
Ներքին Տեսութիւն.— Երկու խօսք.— Ընդհանուր Աշխարհագրութիւն.—Թղթակցութիւն Հին-Նախիջևանից։
Քաղաքական։ — Քաղաքական լուրեր՝
Մանր լուրեր։
Խառն լուրեր։
Յայտարարութիւններ։
Բանասիրական. — Եթիմ Լօռեցի։

ԹԻՖԼԻՍ, 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1884 Թ.

—

Վերջին ժամանակ լրագիրների և նոցա թղթակցութեանց նիւթ դարձաւ Իտալիայի Հումբերտ թագաւորի այցելութիւնը Նէապոլսին, խօլերային այդ թագաւորութեան, ուր այդ ժանտախտն այն աստիճանի հասել էր, որպէս ոչ մի տեղ, և ժողովրդեան յուսահատութեան հասցրել և անիշխանութեան նշանները երևում էին։ Հումբերտ թագաւորը, չը նայելով իւր նախարարների և մերձաւորների յորդորանաց և մինչև իսկ ստիպմանց, պնդում է իւր գիտաւորութեան վերայ այս վտանգաւոր ժամանակը այցելելու Նէապոլսին, ուր ամեն՝ բայց նորա կեանքը վտանգի կարող էր ենթարկվել։ Հումբերտ թագաւորը կատարեց իւր դիտաւորութիւնն և մնաց Նէապօլսում մի շաբաթ ժանտախտի ամենասարսափելի ժամանակն և իւր անխոնջ աշխատանքով և անձնազոհ օրինակով թէ՛ քաղաքի առողջապահական վիճակի լաւանալուն նպաստեց և թէ ժողովրդեան սիրտ ու քաջալերութիւն տուեց, ամենավտանգաւոր տեղերում անձամբ միշտ ներկայ գտնվելով և կարօտելոց ձեռքից եկած ամեն օգնութիւնը հասցնելով։

Թագաւորի այս անձնազոհութիւնըն այնքան մեծ տպաւորութիւն արաւ ժողովրդեան վերայ, որ սա քաջացաւ դիմադրելու թշուառութեան, որին ինքը թագաւորը քաջութեամբ առաջ գնաց։ Այդ անձնազոհութիւնն, որ պահանջելի չէր թագաւորից և որ միայն մի կամաւոր և ինքնաբեր տուրք էր նորա կողմից, վկայ նորա ժողովրդասիրութեան և պատրաստականութեան իւր անձը իւր ազգի հանգստութեան համար զոհելու, մեծ տպաւորութիւն գործեց Իտալիոյ բոլոր բնակչաց վերայ, առանց խտրութեան քաղաքական կուսակցութեանց։ Թագաւորն անխտիր ամեն կուսակցութիւններից, մինչև իսկ Սավոյիայի տան անհաշտ թշնամի կղերական կուսակցութիւնից ստացաւ անթիւ ուղերձներ և երախտագիտութեան արտայայտութիւնք։ Եւրոպիոյ բոլոր թագակիրները շնորհաւորեցին Հումբերտ թագաւորի սխրագործութիւնը։

Ոմանք Հումբերտ թագաւորի այս վեհ և ազնիւ վարմունքը բացատրում են քաղաքական հաշւեցակէտով, ժողովրդեան համակրութիւնը գրաւելու և քաղաքական հակառակ կուսակցութեանց ոյժն ու նշանակութիւնը թուլացնելու համար, բայց այդ աչքով կարող են նայել Հումբերտի վեհանձնութեան վերայ այն մարդիկ, որոնք ամեն ինչ լոկ շահախնդրական չափով են չափում և ի հաշիւ չեն առնում մարդոց ըղձացմունքները, սրտի առաքինութիւնքը, չեն յիշում, որ կան մարդիկ, որոնք «սիրեսցես զընկեր քո» խօսքերն իրանց կեանքի կանոն են արած։ Հումբերտ թագաւորին ոչ մի շահադիտական հաշիւ չէր կարող ստիպել մերժելու հրաւէրը դէպի Պորտէնօն, ուր կատարվում էին զինուորական հանդէսներ, և ասելու, որ ինքը Նէապօլսն է գնալու, ուր մարդիկ մեռնում են—այսինքն ուր թշուառներն են և սրանց ընկերանալն իրան աւելի քաղցր է քան երջանիկների մէջ ուրախ կեանք վայելելը։ Այս խօսքերը ասել սաղ կարող էին միայն մարդասիրական զգացմունքն և միշտ թշուառներին օգնելու պատրաստ անձնազոհ բնաւորութիւնը։ Հումբերտ թագաւորը — իսկ մարդ է և այն էլ քրիստոնեայ մարդ։ Նա յիշեցնում է հին բարի հռովմէական կայսր Տիտոսներին։

—

Վերջապէս, գոնեա «Արձագանքի» մէջ մենք ուրախութեամբ կարդացինք հասարակութեան մէջ տարածուած լուրս հաստատութիւնը «Հայոց դրամատիկական Ակումբի» նախապատրաստական ժողովի նիստի և սորա կազմակերպութեան մասին։ Դանօթացանք վերջապէս և «Ակումբի» կանոնադրութեան երկու յօդուածների բովանդակութեանց, որք նկարագրում են նորա գեղեցիկ նպատակները, — յօդուածների, որք պահպանվում էին իբրև «մասունք սրբոց և արդարոց» վերջապէս ի փառս Աստուծոյ։

Միմիայն, հրատարակելով այդ «զուարճութեան, յարմարութեան և օգտակարութեան» *) լուրը, ի գիտութիւն հասարակութեան, չաբաթաթերթը մի «զայրոյթ» ձգեց վերջինի սրտի մէջ, վերագրելով նորան մի հրէշային յիմարութիւն, որ հազիւ կարողացաւ զետեղուիլ հանդէսի էջերի մէջ։ Իրաւամբ անհասկանալի համարեց նա այն տրամաբանութիւնը, թէ «թէև ես (իբր ասել են մի քանիսը) ի բոլոր սրտէ համակրում եմ այս ինչ հաստատութեան, բայց, որովհետև ես մասնակից չեմ եղել նորա կազմակերպութեան (?, թէ որ «ժամանակաւոր էր») ուստի ես ոտքս չեմ կոխիլ այն դրան շեմքը, որն անցնելով կը տեսնեմ սիրած գաղափարս գոնեա մասամբ իրագործուած»։ Այդ տողերին մենք ոչ մի ինչ վաւերացումն և ստուգութիւն տաչենք կարող և կ'ընդունենք նոցա իբրև արդարութիւն այն խոստովանութեան, որ գրեց չաբաթաթերթը քանի տող վերը գործի սկզբումը ժամանակաւոր մասնաժողովի կողմանէ թոյլ տուած մասնաւոր անհեթեթութեան մասին։ Ճշմարիտ է, որ Ակումբի փոքրիկ նիստը մեծ տարակուսանք պատճառեց հասարակութեան, որ ճիշդ նորա մասին տեղեկութիւն չ'ունենալով հազար մի մեկնութիւններ էր տալիս իրողութեանը։ Շատ բաների մէջ յուսահատուած հայ հասարակութիւնը՝ լսած լուրը միացնում էր այլ անյաջող ձեռնարկութեանց հետ։ Ակմբի լուրը հետևելով կաթողիկոսի անյաջող ընտրութեան և Արծրունւոյ եղբարց գալլերէայի գնելուն յընծայաբեթիւն ընտրեալ Վեհափառ Օծութեանը, ստիպեց հասարակութեանը մտածել մի գուցէ «Ակումբը» նմանապէս «քամի»

*) Տես կանոնադր. յօդ. 1 և 2։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵԹԻՄ ԼՕՌԵՑԻ

ԾՂԵՐԱԿԱՆ ՎԷՊԻԿ.

—

VII

Կէս գիշերը վաղուց էր անցկացել. լուռ ու մութը իրըրանցից ջոգնուել, եփ Դժար ուրթի ջահիլ տղերքը վիկացան էրեւմներուն խաչ հանեցին, Սըրբհանի ու սուրբ Նշանի անունը տուին, չոմբախներուն ուսեցին, զարթակոտներուն չըլինքներուն գձեցին, հնգեր հնգերի ձէն տուին—տաւարներուն իրուր խառնեցին քշեցին արօտի։ Եթիմն ու Սիսօն էլ իրանց տավարին իրուր խառնեցին ու դրա Աքարակայ զոմերը ըղու արին։ –

Օրը լիսացաւ։

Արևը գութանամեկը բցրացաւ, տաւարը ¹) առաւօտուայ հիլ էկաւ ու եա քշուեցաւ դրա ջրերը։

Հերթը ոչխարին հասաւ։

Հալալ ճաշ էր—ոչխարը ճաշկիթ էկաւ, բլրայ քաշուեց. ուրթի մենձ ու պուճուր միւմի փեսակտոր ձեռներին բերի չորսի կռանը չարուած, մի աչկներուն չորսին չինել—չաել, որ ոչխար չի փախչի բերեցը։ Սիսօն էս անգամ բիրու ոչխարնու գլուխ բռնողը էր։ Եթիմն էլ միւլար չալիկը ձեռին եա էս ոչխարին էր բզտում աղաք գձում, եա էն ոչխարին, որ կթողնին պրապին ոչ։

— Եթիմ, քի մատաղ մեր էդ Թուխ ընչկաւոր հուկ ₂) ոչխարին բզտի բերեն գձի, էդ անղէրը ամեն օր փախչում ա մի բաղիս կաթը տանում։ Երնակ գառն էլ ա ունենայ գլուխ քարը, ասաւ կիթանողներից մինը։

— Սրա գառը չէր, որ փըփախացուի համար մորթեցիր, հարցրուց Եթիմը ոչխարին բզտելով։

— Հա, դրանը էր, ասաւ առաջուայ խօսողը։

— Աղա Եթիմ, հլա մի էն Նեպրեներին ճուճուլնուն մտիկ արա, տաւարը որ դի են բերել, հէնց անիլ պտին, որ կոպի գձեն, մեր տավարնու բողազը դուս կտրեն, ասաւ Սիսօն ու վրա բերեց։

— Գիժ եզանը էլ մի հօօօ... ա հարկաւոր։

— Դէ, ինչ անեմ, Սիսօ ջան, հէնց ըմել պտի բիրաքըշող ըլի, ես ու դու գնանք, տես նրանց քուրքը ոնց եմ Թափ տալի, ձէններուն վեր անում։

Եթիմը դրուստ ա բիրա էր քշում, համա ուշք ու միտքը էն տվարածնու վրա էր. տաւիմին իրուր էր քսում—կրճոտացնում, թէ եփ պտի ոչխարը կթուի մեր անուի պրծնուի, որ գնան նրանց ջանին կենան։ Ոնց որ էլաւ համբերեց, ոչխարը կթուեց, փափախներուն փեսի ծերին բցրացրին գռնարածնուն՝ «գեա՜լ... հա՛, մեր արա...հա՛ա...» ձէն տուին, գառը մէր արին—ջոգեցին, ամեն բանից պրծան, հմի Եթիմն ու Սիսօն ազատ են։

Եթիմը չօբանայ չոմբախը ուսից Սիսօին աչքով արաւ ու ճանփայ ընգաւ։ Շատ գնացին Թէ քիչ, էդ Աստուած գիդէ, մին էլ տեսնես սարի գօշին տուր ու գմբոցը վեր էլաւ. գդանակնի էր որ մէջկներին Թըրխկում որ Թող վեր անում։

— Աղա, Սիսօ, տուր, տուր, սպանիր, ջարդիր, ես դրանց հէրն եմ անիծել դրանք պտի մեր հանդը ըրածացնեն. էլ միտք մի անիլ, որդի համնու հասցրու, չանսատակ արա, չանց տուր էդ անիծածներին քու հունարը. Թո՛ղ գիդենան, որ մեր գլխինը փափաթ ա, լաչակ չի, Թո՛ղ գիդենան որ մենք դրանց աչքը հանող սուրբ Սըրբհանի երգրիցն ենք, հասցրո՛ւ, քի մատաղ, հասցրո՛ւ, վախես ո՛չ, մենք հրես ծնգանս տակին նըղըղաց, ըսկի վախես ոչ, քանի բերնումս շունչ կայ, սրանց պէս հազարն էլ որ վրա գան, մեզ բան չեն կարալ անիլ, մեր մազը չեն ծռել... օխա՜... ըԹէնց այ՜... քու սիրտը հովանայ ինչ դու իմ սիրտը հովացրիր... կրկաժին—կրկաժին... կըր կաժին հասցրու, որ չըշմի վեր ընգնի։ Տօ... անիծածնի, հչկէլ հմի բա հասկացաք ո՞չ, որ մենք Լօռցի աղնիւներիցն ենք, ազատ ապրել ենք, ազատ մենձացել, ըւրհաթներից խում չենք, որ եսաուլի պէտի տակին ըլինք Թինգուոնքներուս կաչին հաստացրած. բա չի իմացաք, որ Ջաթին—տաղի ծառերի տակին, իկհատու ձորերի էրէրուն ենք մեր պորտը կտրել էս՛ տարսը հասել։ Մեր ձորի անհամբարք խաչերի, մատուռների, Փօրերայ ու Գողգոթայ վանքերի մոնթերն ենք, որոնք ըսօր կանգնած ամեն անց ու դարձ անողի պատմում են մեր պապերի զօչաղութիւնները, որ Հասան-խանի ու Ջինիս-խանի անհամբարք զօրունի ըղաքին Թինգունք Թիգունքի են տուել, ջարդել ու ջարդուել։ Ա՛խ, ո՛ւր ես, Դօխի-բիձայ, մի ըստի դուս փչես էս անիծածնուն հեքիաթ անես, հասկացնես քու էդ սուրբ բերանովդ կուլէթու փափ կախը։

Ասում էր Եթիմը էս խօսքերը և մի կռնուց իր ոտի տակի տղի բողազին հուփ տալի։

— Եթիմ ջան, հերիք ա, բոլա, մեռայ, էլ բերիլ չենք, Աստօծ, երգինք, իմ հաւատը գիտենայ...

Ղանչաք էր անում Եթիմի տակին վեր ընգած տվարածը։

— Չէ... չէ... որ կլոներումդ փեխկ ըւեք Թողուլ չեմ, ասած ա — հիչկէլը Թուրքին ջարդես ոչ, հետդ աչնայ չի ընգնիլ։

— Ախր մեռայ է... ծունգդ էլ ա բողազիցս քաշի, խեղդուեցի, աչքերս մԹնեց։

— Էս սհաԹին, աղա, Սիսօ, քամարդ էդ արա, ըստուր ձեռները քամակին կապի, ձեն տվուց Եթիմը։

Երկուսի ձեռներն էլ քամակներուն կապոտեցին, փետի աղաքը քաշեցին դրա ջուրը քչեցին։

— Ջուստ արէք, չորահան էլէք, ջուրը մտէք. ձեզ հայ պտենք մկրտել, ասում էր Եթիմը ջգրուած։

— Թէ քու արևը կը սիրես, Եթիմ, Թո՛ղ կորչին գնան, ինչ տուր կերան էն էլ հերիք ա, ասում էր Սիսօն։

— Եթիմ ջան, արևիդ մեռնիմ, ջանիդ ղուրբան, Թո՛ղ գնանք. աղաչանք էին անում էն երկու տվարած գեաղենին Եթիմի ըղաքվն ձեռներնրուն կապած կաղնած։ Բայց անմեղ էր դրանց աղաչանքը, արտասունքը։ Եթիմի հնգրոտանցը դրանց գեղըցէք չատ էին էրել, փԹոԹել և հէնց էդ էր սաբաբը, որ հմի ԵԹիմի սիրտը քար էր դառել, նրանց աղի արտասունքը նրան տակ չէր առնում, նրա սիրտը չէր փափկացնում։ Ըրաք ո՞վ կարայ էն խեղճ տղերանց հալը գրել. եա ինչ լեզու կլի, որ պատմէ. ես հլա կարալ չեմ, Թող հասկացողը հասկանայ. միայն էսքանը կ'ասեմ, որ բերներումը լեզու չը կար, լալի պէս ղըլղլացնում էն, ձեռն ու ոտով անում, ընհէնց խօսում. Քոմագ ին կանչում, էկող չը կար, սարերն ու ձորերն էլ տեղներուցը ժաժ չէին գալիս. էլ ո՞վ կլէր էդ խոր անդունդ ձորումը։

— Սիսօ, գնա, էդ ծաղկած բանջարիցը մ'քիչ քաղի բէ, ոնց որ սրանց պապերը մեր երգրացոնց նէզուԹին են տուել, հմի մենք էլ փոխը եդ պտենք տալ—չկէլը սրանց ջանը ՝բանջարով կապտացնենք ոչ ըլիլ չի։

— Ջանը աղիզ ա. բանջարի ձէնը լսեցին Թէ չէ՝ ջուրը մտան, Սիսօն դաւաւ կնքաւոր, Եթիմը տէրտէր։

— Աւէք անուն հօր, ասում էր ԵԹիմը, և որդվոյ և հոգվոյ և սրբոյ ամեն... հաւատամք ի մի Աստուած. հայր . . .

Ըսէնց մեր տղերքը իրանց ասածը արին, խօսքներուն տեղ հասցրին. Միր անումը Մարտիրոս դրին մէկէլինը Մարկոս ու ճամփու գձեցին դրա իրանց բիննեն, Թամբահ անելով, որ որդի իրանցը ասեն, ընդի էլ ԵԹիմի ու Սիսօի արարմունքը պատմեն։

Եւ էս օրից եդը ջրի էն տեղը, ուր էս բանը կատարուեցաւ անումը դրուեցաւ «ԵԹիմի գօլ» և հէնց էս օր էլ էդ անումն են տալի։

VIII

Էն օրից անց էր կացել մի քանի օր,

*) Տես Մեղու» № 68.

¹) Լօռեցիք շատ անգամ յօգնակի փոխարէն եզակի են գործածում. օրինակի համար՝ կովի կԹից եղը փոխ. կովերի, ոչխարի կԹից եղը, փոխ. ոչխարների (հօտի)։

₂) Գառնից զրկուած.

լինի։ Եւ, կարծես, դիտմամբ մեր աղքատ անցեալը աւելի հաստատում է նորա այդ թշուառ չփոթմունքը։ Մեռեալ թատրոնը պէտք է վերածնի, բայց... եթէ նա չուտով և կրկին էլի կը մեռնի կամ մնայ անուշադիր։ Ի՞նչ է նորա վիճակը։

Ահա մօտենում են բանկերի ընտրութեան խառնակիչ օրերը, տպեալ հաւատարմագրերի քրտնաթաթախ բաժանումը, կուսակցութեանց կորստաբեր կազմակերպութիւնք, հոգաբարձութեան չորսամեայ խնդիրք և այլն և այլն,— այս բոլորը ամբողջապէս պէտք է գրաւէ գործականների ուշադրութիւնը և կարող է պատահիլ, որ հարկատու հայը դարձեալ կը մնայ անբեմ։ Ահաւասիկ, թէ որքան անցեալը վատ փորձ և դաս է տալիս մարդուս։ Թատրոն, կ'ասէ մէկը, այո, ո՞ւր է նորա անցեալի հաշիւը և փառաւոր ռեպերտուարը։ «Ո՞ւր է, դու գիտես». Ո՛չ.— «իսկ դու գիտես, — ես ևս չը գիտեմ»։ Վերջապէս անխընայ չարչարանք է մեզ, հասարակ մահկանացուներիս համար, որք պարտաւոր էինք ուշադրութիւն դարձնել այն պատկառելի և թատրոնին կենսատու անձանց վերայ, մտածել և «կազմակերպութեան» մասանց վերայ։ Պ. Գ. Սունդուկեանց— որին միշտ դրամատուրգ ճանաչած ենք — այսօր զինաթափեալ է և դարձուցած է գանձապահ. պ. Մութաֆեանը, որ մինչ ցայսօր կը պահպանէ դատի մը իրաւունք իչխ. Ամատունւոյ դէմ, 1600 ռ. իւր գրպանից թատրոնի համար ծախսած գումարի վերադարձուցման առթիւ։ Պպ. Մէլիք-Բէգլարեան, Ամիրաղեան և Գուրգէնբէգեան,-պատուական անձնաւորութիւններ, բայց հայոց բարբառի մէջ յոյժ չափաւոր, հայոց դրամատիկական «Ակումբի» տաղանդների ծաղկման և զարգացման, գընահատութեան և նպաստելուն անկարող, իսկ պպ. իչխ. Ամատունի *) և Ցովհաննիսեան,— ոչ մի ակումբների մէջ այդպիսի ընդունակութեամբ հռչակված անձինք ճանաչուած չեն, թէ և յայտնի են իբրև վարչութեանց մէջ նախագահողներ։ Հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նիստը երբէք չէ կարող մոռանալ իչ. Ամատունւոյ խօսքերը թէ, «եթէ ընկերութեանը համակրող չը կայ, լաւ է փակել ընկերութիւնը, և հետևելով այդ գաղափարին չատերը նորա soidisant բարեկամներից ընկերութեան անդամ չը գրվեցան, և չատացան իւրեանց հետևողներ գտնելով։ Չը մոռացաւ հասարակութիւնը մըտաբերել և «գրեանք հրատարակող ընկերութեան» ո՞ւր և ի՞նչ լինելը։

Ահա այն ճշմարիտ խօսակցութիւնը և խորհրդակցութիւնը, որոնք պտտում են հասարակութեան մէջ «դրամատիկական ակումբի» «խցային» նիստի առթիւ։ Չը նայելով այս բոլոր տարակուսանաց՝ բոլորեքեանք միանգամայն յաջողութիւն են ցանկանում գործին, արիաջանութիւն և բարեխղճութիւն գործողների և ցանկութիւն փարատելու վերոգրեալ տարակուսութիւնները։

Ուստի բառնանք անիմաստ տըրամադրութեան մեղադրութիւնը հասարակական գործոց մասին, որ չաբաթաթերթը, առանց զարմանալի ճարպիկութեան, փաթաթեց հայ հասարակութեան պարանոցին, համարելով նրան միայն զրպարտութիւն, որովհետև մենք կատարելապէս պիտի համոզուինք թէ գործին թշնամի չի պիտի համարվի հասարակութիւնը, որոյ հաշվով, աշխատութեամբ, քրտինքով կազմվում է և պահպանվում է գործը, այլ թշնամիք պիտի ճանաչուին նոքա, որոնք հասարակութեան բոլոր գործերը հող և մոխիր դարձուցին, անարգելով նորա ամենասուրբ զգացքունքներ— և այդ բոլորը կատարեցին դիւթական քաջութեամբ և համաձայնութեամբ։

«Ահա այս տրամադրութիւնը մեզ (չաբաթաթերթի համար) միշտ անհասկանալի կը մնայ»։ (Տես «Արձագանք» 16 սեպ. 1884ամի № 36)։

Ս. Ա.

*) Ամենից յարմար պաշտօն յանձնուած է իչ. Ամատունուն. այն է թատրոնական ներկայացումների կառավարիչ։ Անցեալը հաստատում է մեր կարծիքը։

Խմբ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Ուսումնական և բնական դասագիրք հայ դպրոցների համար, Ա. տարի. աշխատ. Գաբ. Տէր-Գաբրիէլեան։ Գինն է 30 կ։

—

Մեր դպրոցական գրականութիւնը հարստացաւ կրկին մի նոր գրքով․ — դա պ. Տէր-Գաբրիէլեանի այս մօտերս ի լոյս ընծայուած Աշխարհագրութիւնն է։ Թէ որքան դժուար է գտնել մեր լեզուով հրատարակուած գրքերի մէջ այնպիսիները, որ համապատասխանէին այն հասակի մանկանց զարգացման աստիճանին, որոնց համար նոքա ի լոյս են ընծայւում — այդ ամենին յայտնի է— բաւական է դորա համար մի անգամ թերթել այդ գրքերը և ընթերցողը իսկոյն կը համոզուի իմ ասածիս մէջ։ Այդ երևոյթը առաւել ևս նկատուում է աշխարհագրութեան գրքերում և այդ շատ բնական է, որովհետև աշխարհագրութեան մէջ նիւթը այնքան շատ է և բազմակողմանի, որ դժուարացել և շատերը մինչև օրս դժուարանում են ընտրել համապատասխան նիւթը և պատշաճաւոր կերպով դասաւորել նրան։

Հայրենագիտութիւնը աւարտելուց յետոյ, ինչպէս յայտնի է, սկըսւում է աշխարհագրութեան ուսուցումը։ Ոմանք աշխարհագրութիւնը սկսում են ուղղակի երկրի գնդաձևութիւնից, (անալիտիքական մեթոդ) և փոքր առ փոքր հասնում են առանձին մասերին, միւսները— այն աշխարհամասից, ուր գտնւում է սանիկի հայրենիքը և այդպէս փոքր առ փոքր լայնացնելով — հասնում են երկրագնդին և դրանով ամբողջացնում անցածը (սինտետիքական մեթոդ) *)։— վերջինիս ձևը, որ դեռ ևս մեզ մօտ շատ քիչ տեղերումն է ընդունուած, է մեր կարծիքով ամենայարմարը — տարրական ուսումնարաններում այդ առարկան աւանդելու համար։ Մեր առաջ դըրած գիրքը առաջին տեսակ ձևով է կազմուած, սակայն չը նայելով այդ հանգամանքին պ. Տէր-Գաբրիէլեանի գիրքը այնքան առաւելութիւններ ունի իւր նմաններից, որ արժէր աշխարհագրութեան դասատուների ուշադրութիւնը դարձնել դրա վերայ։

Եթէ դժուարութիւն կայ աշխարհագրութեան ուսուցիչի համար, այդ աշխարհագրական անթիւ նիւթից հարկաւորը ընտրելումն է, ընտրածը պատշաճաւոր կերպով դասաւորելումը և ապա թէ աւանդելումն։ Պ. Տէր-Գաբրիէլեանը այդ երկուսումն բաւական հասնում է ցանկալի նպատակին, նրա ընտրած նիւթը այնքան յաջող և առանց մանրամասնութեանց է, որ ուսուցիչը առանց աւելացնելու կամ աւելորդը ջնջելու կարող է վստահ կերպով տալ գիրքը աշակերտների ձեռքը։ Միւս կողմից նիւթը այնպէս է աւանդվում, որ աշակերտը կը կարծէ թէ մի պատմութիւն է ուսանում և ո՛չ թէ հատ ու կտոր անուններ, որոնք երեխային բթացնելուց աւելի ոչինչ օգուտ չեն տալիս։

Գրքի լեզուն բաւական լաւ է և հասկանալի երեխաների համար։

Չը նայելով, ինչպէս վերը ասացինք, որ մենք հակառակ ենք աշխարհագրութեան դասաւանդութեան անալիտիքական ձևին, որին պ. Տէր-Գաբրիէլեանը հետևում է, սակայն աչքի առաջ ունենալով նրա գրքի միւս լաւ կողմերը, մենք ուրախութեամբ կը ցանկանայինք, որ պարոնի գիրքը յաջողութիւն գտնի և ընդունուի մեր ուսումնարաններում, որով մասամբ ազատած կը լինինք մեր մանուկներին բերան առնելու— տաժանելի և բթացուցիչ աշխատութիւնից։

Ա. Ս.

10 սեպտեմբերի.

Թիֆլիս։

*) Ծանօթ.։ կան նա և ուրիշ շատ ձևեր, բայց գլխաւորը այս երկուսն են, որոնք ընդունուած են մեզ մօտ Ռուսաստանում։

Ծան. յօդ.

եփ Եթիմն ու Սիսօն էրկու հոգու կընքելէին։

Յուլիս ամսի 24-ն էր։

Օրը մի քիչ բցրացել էր, արևը իր ոսկէ ռանգ չոխքը կանանչ կարմրին տալով փռել էր սարերի, դոշերին դրած քչերուայ չաղի վրայ, որ հեռուից մարդու հէնց էր թվում — որ մթամ, սարի, ղաշերի դոշերին եաղութ ու զուրմուխտ էլէր չաղ տուած — փռած։ Գժար ուրթի բուղը չանգայ նման քուլայ, քուլայ, պոչ-պոչից ճլօլաք ծալէ բացրանում էր։ Եթիմը իրանց ըլաչուխի դաւնը մաքի եղնայ ընգած — կօսեննա թէ չատ մի մենձ հեսաբ ունէր — կաղնած էր։ Սիսօն չօմբախը ուսին գալիս էր տվարի կշտից։

— Բարի լիս, Եթիմ, ինչ ես մոքիդ եղնա ընգել. հէնց ունքերդ վրա ես տուել, որ կօսեննա ըշխարիս դարդը քի են տուել,— հը՜... բան խու չի պտահել... այի տղայ, համաք համաք լաւ ցրտեր ա անում, ասաւ Սիսօն ձեռի չօմբախը կռնատակին դէմ տալով և ձեռները ճմբերով։

— Աստծու բարին, Սիսօ ջան, ասաւ Եթիմը, քչերուանս այպը դեհար ո՞չ, մախսուս վերևումը ռնց որ դենում եմ էն անանումից [1]) էկէլ ա։ Գիտես ընչի վրա եմ միտք անում, էգուց վարդէ-սրնա, մեր ուրթի աղջկերքը հրեն ըղաքարնումը [2]) թոփ էլած խորհուրդ են անում, թէ որ կուռը գնան ըրիգնադէմը ծաղկի, որ էգուց ջան-գիւլում գձեն.

— էգուցվայ խոչի գաթանաղուքը էլ հրէն Զատի հարսն ա թխում, մեր գըլխին փափախ չի ըլիլ, թէ որ բչարենք [3]) ոչ դրանցից բան պոկիլ։ Գիդենաք մեր կերածը հարամ ա, թէ մենք կարենանք ոչ դրանց պաչարի բոխչէն թռցնել դըրա դարի տակը։ Գիտես, Սիսօ, ընչի եմ ըսհէնց իռատ ընգել, էն օրը մեզ աղերանցս վրա խօսք ա վէր ընգել, դրանցից մինը վերակալել ասել՝ «մեր ուրթումը էն թայլար տղերք չի կան, որ բչարեն մեզանից զատ տանեն»։

— Դրուստ որ չատ դժար ա դրանցից բան պոկիլը. չունե՛ր՝ քանց չունի չատ են քանց գել աւել։

— Տօ, էդ ես գիտեմ թէ մեռլի գըլուխը դվորը կ'անեմ։

— Հրէն աղջկերքը գալիս են, սուս կաց, ես գնում եմ. մեզ որ իրար կըշտի տենում խիալըմիչ կլեն, ասաւ Սիսօն ու ճամփայ ընգաւ դըա իրանց ըլաչուխը։

— Էս ըրիգուն կը խօսենք, ձէն տըվուց Եթիմը Սիսօի եղեվից կամանց ձէնով, ըսհէնց որ աղջկերքը իմացան ո՛չ։

—

Ըրիգնադէմ եփ արևը ուզում էր աչ-մեչ ըլի Գօլօրթի դաչի [4]) քամակը չվաքը վաղուց ընգած էր Գժար ուրթի բնի վրա։ Ջահիլ աղջկերքը ու հարսնեքը ռանգ-ռանգ լեհիններուն հագներին, կարովի եա սաղրի քօշերը ոտներնին, կարմիր բաղդադին եա չաղրաթը [5]) գըլխներին, վաղէ վաղ հրաքաթով [6]) իրանց տուին Սչքուհանքայ ձորի դօշերը։

Էն աղջկերքը, որ ուրթումը մարդու ըղաքի աչքներուն մի դրուստ բաց չեն անում, որ մարդու էրէսի մի հալալ մըտիկ անեն, դու հմի տես թէ ընչեր են անում, խեղճ ջահիլ տղերանցը հալում ու մաշում.— հմի քուչուչքներուն եդ գըձած կրկչալէ իրար բօթ-բըթալով խնձոռածաղկի, եղածաղկի, նարգզայ ծաղկի, միամօրու, խնդածաղկի, ղնջլուղի, պուտի, լվածաղկի, հուշուչի, կուժկոտրու, խնձածաղկի, ծըծուկի, տիկնածաղկի, դեղնածաղկի, տըտըպի, ծիծեռի, բուղածաղկի, փիրուզի, քաթմաթի, գուլգաղի, ղանթափու, բարձմինակի ու հազար և մին սրանց նման լաւ ու գէշ ծաղիկների վրա ին թռչկոտում գլխնիրը իրար ջգրու պրճուկում [7]) խստաուն ունկլուկներուն ածում. մի մինուտ չի քաշեց դաչի դոշին հազար թահր-թահր, ռանգռանգ ծաղիկներից քաղած բլուր կաղնացրին — չիմն էլ թօփ էլան հվաքած ծաղիկների գլխին,— ով էր չէր բերել, նա էլ բերուց, նստատեցան փունջ անէլու։

Դրուստ ա մեր աղջիկերքը ծիծաղում, կրկչում էին. էս ջահիլ տղին գովում նրան փնովում [8]), համա նրանք լաւ գիտէին, որ Եթիմն ու Սիսօն դրուստ ա ուրթումը մնացին — ոտն էլան, բայց նըրանց պօչը դրանց եղնայ ման ա գալի, նրանց թաքունններից մինը մախսուս քարերի տակով, խոտերի միջով կուչիկուչ իրանց եղնայ գող կատուի պէս մարըղ մտած ա և հենց էդ էր սաբաբը, որ մեր աղջկերքը իրանց չը գիդենալը ին գրել ու ղասիդ ինչ մասխարութիններ ասես, որ չին անում։

Ա՛խ... ա՛ ջահիլ տղերք, երբ իմանամ, ինչ էք էդ խեղճերին հալալ-հալալը գձում — հերիք, բոլ ա, հեր օխնածնի, հազարէց մի անգամ զատիկ էն էլ նաւակատիկ... դէ թողէք խօսին, ծիծաղին, կրկչան, իրար դարդ ասեն ու լսեն... ծ՛ծծծվ է... մախլաս...

Աղջկերանց ծվլուն ձէնը Աչքուհանք ա ձորը դըրմբ-դըրմբացնում էր։

— Աղջի, Թաքօ, ինչ ես սուս կացել, մեր գլխին նոր նորահարսը դառել. մենք քի եալլի բաչի ջօգեցինք, դու էլ մեզ վրա նազ ես ծախում, էլ ո՞ր օրվայ համար ես պահում քու գիտեցած ջանգիւլումին։ Անջաղ մի տարին տասներկու ամսուայ փակ լեզուներուս կապը բաց ա էլէլ, օխտը տարվայ հարսնութիններիս քուչուչներս աչքներիցս եդ ա քաշուել, գնչկալներուս կզակներուս ծերն ա ընկել, աղաթն ա եալլի բաչին ռէչ — փունջը կապելիս գիւլում պտի ասիլ, ասաւ թօփ էլած հարսներից մինը։

— Ի՜հ... կրեմ ձեր գլուխը, որ գիւլում չի ասեմ, վախում էք խէչ—փունջը ջան-գիւլումի պուլիկի [9]) բերնին կենայ ո՞չ, ասաւ Թաքօն խէչ-փունջի հըմար լաւ ծաղիկներ ջոգջգատելով։

— Ընի խէստ, հազիր ռնց որ աղաթն ա ասես, ձէն տուին չիմն էլ։

Ասած ա. ձայն բազմաց ձայն Աստծոյ, մինը չատին հակաճառել չի։ Թաքօն տեհաւ որ չիմն էլ մի կուռն են ընգել, ըսհէնց կցեց իր ջանգուլումի դուդը.

«Ա՛ տղայ, դու հազար ըլիս — ջան-գիւլում ջան-ջան,

Իմ ախպօրը սարդար ըլիս — ջան ծաղիկ ջան-ջան,

Թէ. ինձանից ջօգ եար բռնես — ջան գիւլում ջան-ջան,

Անեզ դատաստանին մատաղ ըլիս — ջան ծաղիկ ջան-ջան» [10]),

—

«Միջկինս կապած քամար ա—

Ունքերդ ղալամով քաշած կամար ա—

Այի տղայ, ինչ ես դելացել—

Իմ ջանս քեզ համար ա—

—

«Քաքուլդ թափ ես տալին—

Ձեռներդ ծափ ես տալիս—

Էս օր, էգուց գձելով—

Ամեն օր խափ ես տալիս—»։

— Ինչքան ասի հերիք ա, ըսհէնց ըլիլ պտի, որ էգուցուայ համար էլ մնայ, ասաւ Թաքօն ու կտրեց գիւլումի ասելը. դէ վերկացէք գնանք, որ գի սը ա փօրթը կը գայ։ Կո՛վի կթից եդը ամենքըդ ձեր նշաննին բերէք բուլիկը գձեցէք, ես էլ քչերս ծտախօսին [11]) կը գնամ աղբրիցը անխօս ջուր կը բերեմ վրէն կ'ածեմ ու Աստծով էգուց ջանգիւլումը կը հանենք, ասաւ Թաքօն խէչ— փունջը ունկլուկումը [13]) ղայմ փթաթելով, որ բան ա մի ղաիլ տղայ չի գայ տարթու տայ խլէ, ու ճամփայ ընգաւ դրա դագենին, մէկ էլ խիզանին [14]) էլ նրա եղևից ծըլաչար ընգան։

(Կը շարունակվի).

[1]) Լուեցեք կարկուտի անունը չատ անգամ այսպէս են տալի, իբրև մի այնպիսի սաստիկ ատելի բան, որի անունը տալ անգամ չեն ցանկանում.

[2]) Փողովածու աճագին ˜քարերի, որոնց վերայ աղ են չաղ տալի կենդանիներին լիզելու համար։

[3]) Չը կարողանանք.

[4]) Սարի.

[5]) Մետաքսից գործած գլխի փաթաթան.

[6]) Շտապով։

[7]) Շտապով քաղել։

[8]) Վատաբանում.

[9]) Փոքրիկ քիլայ որի մէջ են ածում ջան-գիւլումը.

[10]) Իւրաքանչիւր տան վերջը կրկնել.

[11]) Գիշերվայ մէկ ժամանակ է.

[12]) Գոգնոց.

[13]) Գեղեցիկ սեաք.

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ
20 յուլիսի

Մեծապատիւ խմբագրապետ:

Թէպէտև ներկայ 1884 Թուականի մայիս ամսուայ ցուրտը հետևաբար և մի քանի անգամուայ եկած կարկուտը մեր գաւառին և բաւական խոշոր վնաս պատճառեցին և խեղճ ժողովրդին տխրացրին, սակայն այդ տխուր ժողովուրդը այժմ բաւական ուրախ է մի բանով այդ է՝ «Բագարչայի» ջրանցքի կառուցանելուն ձեռնամուխ լինելովը:

Ինչպէս յայտնի է լրագրիդ յարգելի ընթերցողներին, վերջին տարիներս բաւական խօսվեցաւ «Մեղուիդ» միջոցաւ այդ խնդրի մասին: Չմոռանանք ասելու, որ յարգելի խմբագրութիւնդ «Մեղուի» էջերում այդ ջրի մասին գրուած թղթակցութիւնները շարունակ հիւրընկալելուց զատ՝ (խնդրի կարևոր լինելը աչքի առաջ ունենալով) մի քանի ուշադրութեան արժանի առաջնորդողներ և չը խնայեց նուիրելու այդ խնդրին:

Սորանից յետոյ էր, որ մեր նահանգի հայրախնամ և գործունեայ մեծ. պ. նահանգապետը քաղաքս ժամանելով՝ կանչեց իւր մօտ թէ՛ քաղաքի և թէ՛ գիւղերի ժողովրդոց ու ասաց հետևեալ խօսքերը. «Ես լրագիրներից և բերանացի գանգատներից տեսնում եմ, որ անտանելի է ջրի մասին կրած նեղութիւններդ, եթէ կը կամենաք, այդ ջուրը ձեր գաւառը մտնի, ձեռնամուխ եղէ՛ք գործին ես առաջին օգնողը կը լինեմ ձեզ այդ դէպքում»: Հենց այդ ժամանակ թէ՛ քաղաքացիք և թէ՛ գիւղացիք ուրախութեամբ համաձայնութեան ստորագրութիւն տուին պ. նահանգապետին, որի մասին ես իւր ժամանակ գրել եմ «Մեղուիդ»:

Իսկ այժմ՝ այդ ամենից յետոյ, ուրախութեամբ սրտի հաղորդում եմ, որ, ինչպէս երևում է, լրագրութեան ձայնից և մեծ. պ. նահանգապետի յորդորանքից ոգևորուած՝ մեր գիւղացիք և քաղաքացիք ի միասին, վերջապէս, համաւոր ստորագրութիւն բաց արին իւրեանց մէջ, որով մի համեստ գումար գոյացաւ և այդ գումարով հրաւիրուելու է մի բանիբուն ինժեներ, որպէս զի սա երթայ Բագար-չայի ջրանցքի մասին կարևոր տեղեկութիւնները հաւաքէ և ապա ձեռնամուխ լինին ջրանցքի կառուցանելուն:

Այժմ ոչինչ մասին տարակոյս չ'ունինք, քանի որ մեր նահանգի մեծ. պ. նահանգապետը ամեն մի դէպքում օգնում և առաջնորդում է ժողովրդին այդ գործը իրագործելու համար:

Ինչպէս վերևը յիշեցինք, ստորագրութիւնը «համաւոր» էր, գուցէ հենց այդ պատճառաւ էր, որ մի քանի գիւղեր չը մասնակցեցան ստորագրութեան: Դոցա չը մասնակցելու մասին ես առ այժմ ոչինչ չեմ ուզում խօսել, սպասելով մի այլ անգամի:

Վերջացնելով նամակս, կատարեալ յաջողութիւն եմ ցանկանում գործին ձեռնամուխ եղող յարգելի անձանց, յուսով ենք, որ նոքա ծանօթ լինելով ժողովրդի ջրի մասին կրած նեղութիւններին, կռիւներին և ի վերջոյ ջրի սակաւութիւնից կրած ահագին վնասներին, չեն վհատիլ, այլ ամենայն եռանդով ջրանցքը կը կառուցանեն, որով և կ'անմահացնեն իւրեանց անունը: Իսկ յետագայ սերնդի համար այդ գովելի գործը անջնջելի յիշատակ կը մնայ:

Հին-Նախիջևանցի

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ·

Սեպտեմբերի 3-ին (15-ին) Հումբերտ Թագաւորը յաջողութեամբ ժամանեց Մոնց, արքունի ամարանոցը Միլանի մօտ: Բոլոր ճանապարհորդութեան ժամանակ, չը նայելով ոստիկանութեան յայտարարութեանց, թէ Թագաւորը չէ ցանկանում ցոյցեր տեսնել ժողովրդի կողմից, վերջինը ամեն ուրեք մեծ հանդիսով և ոգևորութեամբ ընդունում էր նրան, խոկապէս այս ճանապարհորդութիւնը մի կատարեալ յաղթանակ էր: Հռովմում, ուր Թագաւորը միայն մի քանի րոպէ մնաց, երկաթուղու կայարանում ժողովեցան արհեստաւորների բոլոր խմբերը իրանց դրօշակներով, ժողովուրդը պատեց ոստիկանների կազմած շղթայն և լցվեցաւ երկաթուղու կայարանի տախտակամածի վերայ: Թագաւորն և Աօստի իշխանը դժուարութեամբ կարողացան անցնել ժողովրդի միջով և հասնել արքունական սենեակները: Նոյն ուրախ ցոյցերով ընդունեցին Թագաւորին և այլ իշխաններում. մանաւանդ Բոլոնիաում, Պարմում և Միլանում:

Իտալական լրագիրները հաղորդում են բազմաթիւ մանրամասնութիւնք Թագաւորի ներկայութեան մասին Հռովմում, որոնք չատ կը նպաստեն Թագաւորի ժողովրդականութեան: Նէապոլսի քաղաքային վարչութեան անդամներից մէկին, որ համոզում էր Թագաւորին շուտով հեռանալ Նէապոլսից և իւր թանգագին կեանքը չ'ենթարկել վտանգի, պատասխանեց Հումբերտը. «Մի՛ երկնչիք, ես գեղեցիկ միջոց գիտեմ հիւանդութեան դէմ»: Նա, այս ասելով նա արաւ մատներով 'այն նշանն, որ սովորաբար անում են Նէապօլսեցիք, ամեն չարիք խափանելու համար: Նէապօլսի պատգամաւորներից մէկը պ. Նիկոտերան նոյնպէս պարտք համարեց խորհուրդ տալու Թագաւորին հեռանալ Նէապօլսից. Թագաւորը պատասխանեց. «Դուք ներքին գործոց նախարար էք եղած, բայց և այնպէս դուք չէք յարգում անհատի ազատութիւնը, Նէապօլսում ամենքի համար էլ տեղ կայ»: Սեպտեմբերի 12-ին նախագահ-նախարար Դեպրետիսը սկսաւ ծանրութեամբ համոզել Թագաւորին հեռանալու Նէապօլսից. Թագաւորը գրեթէ բարկութեամբ պատասխանեց. «Ես կը մնամ. եթէ պատգամաւորաց ժողովներն այս մասին ձեզնից որ և է հարց անելու լինեն, դու ասացէք, որ ես ձեզ պատասխանեցի «Ես կամենում եմ մնալ»: Գնալուց առաջ Թագաւորը մի անգամ էլ ցանկացաւ այցելել «della Maddalena» հիւանդանոցին, որ կազմվել էր նորա սկզբնաւորութեամբ և նախագծով. Նրան նկատեցին, որ նա արդէն այցելած է այդ հիւանդանոցը: «Գիտեմ է, ասաց Թագաւորը, բայց այդ ժամանակից յետ անշուշտ նոր հիւանդներ են ընդունուած, որոնց նոյնպէս կամենում եմ տեսնել»:

—

Լոնդոնի «Times» լրագիրը երկար յօդուած է նուիրում երեք կայսրների տեսակցութեան Սկերնեվիցում, և յայտնում է կարծիք, որ կայսրների տեսակցութիւնը կարող է խաղաղութեան երաշխաւորութիւն համարվել. Անգլիան միայն ուրախութեամբ կարող է շնորհաւորել այդ տեսակցութիւնը, համոզուած լինելով, թէ Սկերնեվիցում ոչինչ չէր կարող տեղի ունենալ, որ սպառնար Անգլիայի շահերին և նրան հակակրութեան մէջ դնէր դէպի որ և է պետութիւն:

—

Կահիրէից 6-ին (18-ին) սեպտեմբերի հեռագրում են, որ Նուբար փաշան հրաւիրել է իւր մօտ պետական պարտքի գանձարանի միացած անդամներին Մենէլին և Բլեսսէրին և հաղորդել է նրանց թէ նախարարների խորհուրդը կարգադրել է, որ պարտքի վճարման համար առանձնապէս որոշած արդիւնքները ուղարկվեն ոչ թէ գանձարանին, այլ ելևմտից նախարարութիւնն, որ գործ կը դնէ նրանց 'պարտաթղթերի միջնակայ կտրոնները վճարելու համար, որ տեղի կունենայ 15-ին հոկտ. և 1-ին Նոյեմբերի: Նուպար փաշան աւելացրեց, որ արդէն նահանգապետներին հրամաններ ուղղած են ժողովելու արդիւնքները, որ մասնաւորապէս նշանակած են պետական պարտքի վճարման համար, նոյնպէս և արդիւնքները երկաթուղիների, հեռագիրների և Աղեքսանդրիայի նաւահանգստից մտած մաքսային արդիւնքները:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետևեալ նորատիպ ձեռնարկները. 1) «Քերականութիւն գրաբար լեզուի հայոց ի պէտս նորավարժից». երկասիրեց Հ. Ղուկասեանց. Թիֆլիզ, 1884, գինն է 50 կոպ. և 2) «Հայոց լեզուի ուսուցիչ» չորրորդ տարվայ դասագիրք, երկրորդ տպագրութիւն, յօրինեց Յովհաննէս Նազարեանց փոփոխութիւններով, Տփխիս 1884, գինն է 60 կոպ.:

* * *

Արձագանքը հաղորդում է, որ ամսոյս 2-ին տեղի է ունեցել «Հայոց դրամատիկական ակմբի» նախապատրաստական ժողովը, և գործին վերջնական կազմակերպութիւն տալու համար ընտրել է մասնաժողով: Նախագահ մասնաժողովի է պ. Ա. Յովհաննիսեան, անդամք պպ. Ժեներալ Տէր-Ասատուրեան, Վ. Մութաֆեան, Լ. Մելիք-Բէգլարեան, Ա. Մանթաշեան, Յ. Ամիրաղեան, և պ. Գուրգինբէգեան, թատրոնական ներկայացումների կառավարիչ իշ. Ն. Ամատունի, գանձապահ պ.Գ. Սունդուկեանց, դրագարանապետ պ.Ա. Քիշմիշեան:

* * *

«Нов. Обозр.» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը Կ. Պօլսից գրում է.—Հայոց պատրիարքի առողջութիւնը բնաւ չէ կազդուրվում. իւրաքանչիւր րոպէ սպասում են ճգնաժամի: Վերջապէս սուլթանը բարեհաճեցաւ ուղարկելու Նորին Սրբազնութեան տեսութեան իւր բժշկին և երկու աջակիցներին: Հայերը գոհ են, թէև սուլթանի ուշադրութիւնը ուշ երևեցաւ: Ասում են, որ սուլթանը չէ իմացել պատրիարքի վիճակի ծանրութիւնը: Սայիդ փաշան հետևեց իւր իշխանաւորի օրինակին: Լորդ Դիֆֆերինը Կ. Պօլսից գնալիս, յանձնեց դեսպանատան երկրորդ թարգմանին (առաջին թարգմանը բացակայ է) այցելել պատրիարքարան և տեղեկանալ Նորին Սրբազնութեան առողջութեան:

* * *

«Тер. Вѣд.» հաղորդում են, որ ամսոյս 8-ին Վլադիկավկազ ժամանել է Կովկասեան ուսումնական շրջանի կառավարիչ Կ. Պ. Եանովսկին տեղական դպրոցները զննելու համար: Նա մնացել է այնտեղ մօտ մի շաբաթ:

* * *

«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ արքունի կալուածոց նախարարութիւնը մտադիր է շուտով նշանակելու առանձին մասնագէտներ Սևանայ լճի և նրա մէջ թափվող գետերի ձկների տեսակները քննելու համար:

* * *

Ախալցխայի բերդից 7 բանդարգեալներ ստորերկրեայ ճանապարհ փորելով փախել են: Նրանց հալածելու ժամանակ մէկը սպանվել է, երկուսը ծանր վիրաւորվել, երկուսը կալանաւորվել են, իսկ երկուսը կարողացել են անհետանալ:

* * *

Կիրակէ, ամսոյս 16-ին Թիֆլիզի սուրբ Ստեփանոսի հայ կուսաստանում կատարուեցաւ, նոյն կուսաստանի քահանայ, հայր Արսէն Բագրատունու և ապա սարկաւագուհի — Հռիփ. Թայիրեանի, Սոփ. Ամատունու, Գայիանէ Հախնազարեանի և Աննա Խօջամիրեանի ձեռնադրութեան տասնամեակը: Եկեղեցին լիքն էր խուռն բազմութեամբ, ուր ներկայ էին հայ մի քանի պարբերական թերթերի ներկայացուցիչները, մեր Թիֆլիզի երիտասարդութեան մեծ մասը և Մարիամեան—Յովնանեան օր. դպ. ուսուցչական խումբը իւրեանց բարձր դասարանների աշակերտուհիների հետ միասին:

Պատարագից յետոյ կատարուեցաւ նոյն կուսաստանի հանգուցեալ միաբանուհիների հոգեհանգիստը և ապա զգեստաւորուած՝ հանդէսը ուղղուեց դէպի կուսանց սեղանատունը, ուր մի քանի մաղթանքներից յետոյ՝ կոյսերից մէկը, պատշաճաւոր ճառ կարդաց, որ նուիրուած էր իրենց քահանային: Ապա Մար—Յովնանեան օր. դպր. տեսուչ պ. Յ. Զիգիանեանը նոյն դպրոցի ուսուցիչների և ուսուցչուհիների կողմից, զգացուած կերպով կարդաց մի ուղերձ, որի մէջ ցոյց տալով յիշեալ քահանայի և կոյսերի գործունէութիւնը ամբողջ Թիֆլիզի մէջ ընդհանրապէս և Մար.—Յովնանեան դպրոցում մասնաւորապէս բարեմաղթեց նոցա երկար կեանք և տոկունութիւն իրենց գործունէութեան ասպարիզում: Հայր Բագրատունին պատասխանելով պ.Զիգիանեանի ճառին, ամենահամեստ կերպով շնորհակալութիւն արաւ իրենց ցոյց տուած յարգանաց համար և ապա բացատրեց այն նպատակի վեհութիւնը, որով ուզում են իրենք յաւերժացնել այդ օրը: Եւ արդարև ինչ աւելի մեծ գործ, խօսենք տէր հօր բերանից, եթէ ոչ օգնութեան ձեռք կարկառել այն հիւանդին, որ հազիւ լսելի ձայնով խնդրում է հաց, բժիշկ և դեղ —քաղցածութիւնից եմ ասում, միմիայն քաղցածութիւնից, զգացուած շարունակեց տէր հայրը, մեռաւ մի հայ ուսուցիչ և ինձ կտակեց եկեղեցու բեմից քարոզել այդ հայ հասարակութեանը...

Միացնելով մեր ձայնը տէր հօր հետ և ի սրտէ համակրելով այդ վեհ գործը —ցանկանում ենք նոցա չատ համակրողներ գտնել, որով կատարելապէս կը հասնեն նոքա իրենց նպատակին:

Ժամի 12-ն էր, երբ հանդիսականները քաղցր տպաւորութեան տակ ցրուեցան, իսկ կոյսերի ազգականները և Մար—Յովնանեան դպրոցի ուսուցչական խումբը սուրճի հրաւիրուեցան:

* * *

Բագուից հաղորդում են, որ Բատուլդին իրաւունք տալից յետ ձիաքարշ երկաթուղի շինելու, քաղաքային խորհրդարանը պայմանաթղթի մէջ տեղաւորել է մի պայման, որ ուսանողների համար լինին սահմանեալ գնով տոմսակներ, 40% զեղչով: Երկաթուղու կառուցանողը համաձայնել է այս պայմանին: Լաւ կը լինէր, որ և Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդարանը աշխատէր քաղաքիս ուսանողների և ուսուցիչների համար էլ նոյն արտօնութիւնը ձեռք բերելու տեղւոյս ձիաքարշ երկաթուղու վարչութիւնից:

* * *

Կովկասի հանքային ջրերում բժշկվողների թիւը այս տարի եղել է 4565 հոգի. մինչդեռ չատ և չատ աւելի մեծ կարող էր լինել այս թիւն, եթէ յարմարութիւնք աւելի լինէին.

* * *

Պետերբուրգում ռուս բանաստեղծ Լերմոնտովին արձան կանգնելու համար վաղուց արդէն հանգանակութիւն էր սկսած— և այդ հանգանակութեան յարդիւնքը 31 օգոստոսի ներկայ ամի եղել է 36,534 ռուբլի 69 կոպ.

* * *

Գաւթիսխէթում «Դրօէբայի» թղթակցի ասելով ծաղիկը չատ զոհեր է տանում, բայց ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձնում ոգէտ և անհոգ ժողովրդի վերայ:

* * *

Նոյն լրագրին Ցխինվալից գրում են, որ Օսէթում թէ և այս տարի առատութիւն պէտք է լինէր, բայց օգոստոսի 21-ին եկած կարկուտը չատ մեծ վընաս է տուել:

* * *

Առաջիկայ յունվարին Փարիզում լոյս պիտի տեսնէ Ֆրանսիական լեզուով պ. Մուրիէի «Lart au Caucase» գիրքը: Տիպը հոյակապ պիտի լինի, բաղկացած 130 երեսներից, 200 աղիւսակներով զանազան նկարներից: Բաժանորդագրութիւն գրքի համար ընդունվում է «Кавказъ» լրագրի խմբագրատանը. գինն է 25 ռուբլի:

* * *

Վանաց մայր եկեղեցւոյ երեսփոխան պ. Միքայէլ Սալամբէգեանը մեզ խնդրում է տպել հետևեալը.— «Մեղուի» 69 №-ում տպուած Վանաց մայր եկեղեցւոյ երեսփոխան պ. Միք. Սալամբէգեանի նամակում սպրդեցան հետևեալ սխալները. 1) Գէորգ Մարտինովիչ Ցակոբեանցի նուիրած երկաթէ պատրաստի կամարների տրամագիծը 14 արշինի փոխարէն պէտք է լինէր տպած 24 արշին. 2) ինչը զոյգ կամարների կշիռը 1400 պուդի փոխարէն պէտք է կարդալ 1800 պուդ, 3) արժողութիւնը բոլոր կամարների երկաթներին խոկապէս ոչ թէ մօտ 4000 մանէթ է, այլ եօթն հազարից աւել:

* * *

«Դրօէբայում» կարդում ենք.— Թիֆլիսի համար նշանակուած անասուններ մորթելու համար յատկացրած տեղը այնպիսի յետ ընկած տեղումն է գտանվում, որ աւազակ թուրքերը և գլխերային գողերը հեշտութեամբ կարողանում են մսամորթների վերայ ծախել գողացած անասունները: Շրջակայ գիւղացիքը այս բանը նկատելով, մտադիր են կառավարութեանը յայտնել և խնդրել այս սպանդանոցների համար յատկացնել մի ուրիշ տեղ (Թիֆլիսին մօտ), ուր աւելի հեշտ կը լինի հսկողութիւն անել:

* * *

Նոյն թերթին Ջէմօ-Քարթլից յայտնում են, որ մօտիկ ժամանակներում չարագործները 'եօթը եկեղեցի են կո-

ղուպտել։ Ոմանց ասելով այս չարագործները Թուրքերն են, չատերն էլ մեղադրում են Օ...եանցներին, որոնք մի քանի տարի Տաճկաստանում Թաքէին կացած,

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կասսել քաղաքում ներկայումս ի ցոյց է դրուած մի էլեքտրական զարթուցիչ (կրօվաթ)—մահճակալ. այս մահճակալն այն յատկութիւն ունի, որ նորա վրա քնողին իւր ցանկացած ժամին կը զարթեցնի, և եթէ քնողը յամառութիւն անի և չը կամենայ վերկենալ, այն ժամանակ վայ է եկել նրա գլխին։ Արթացնելն այսպէս է կատարվում՝ ամենից առաջ մի քանի ժամանակ չարունակ երկու զանգակի հնչիւն է լըսվում և վերմակի մօտ դրած լապտերն սկսում է վառվիլ։ Եթէ այս միջոցով քնողը չէ զարթնում, այն ժամանակ աներևոյթ զօրութիւնը գլխի տակից դուրս է թռցնում բարձը, յետոյ նուագածութիւն է լինում և ելէկտրական զանգակներն էլ զանգահարում։ Իբրև վերջին նախազգուշացուցիչ միջոց մահճակալի առաջ երևում է մի տախտակ հետևեալ վերնագրով «իսկոյն վերկաց»։ Այս հրամանին չը հնազանդողն, իսկոյն վայր է ձգվում։

* * *

Անգլիացի դերասան Ֆուրդը, ճանապարհորդելով արևմտեան Անգլիայում, մի գեղեցիկ օր մտաւ մի պանդոկ ճաշելու։ Երբ դրամ հատուցանում էր, պանդոկատէրը հարցրեց, թէ արդեօք գոհ մընաց ճաշից։ «Ես կերայ, ասաց դերասանն, ինչպէս ոչ ոք բոլոր Անգլիայում»։ —Բացառութեամբ քաղաքագլխին—անյապաղ կրկնեց պանդոկապետը։—«Ես ոչ ոքին բացառութիւն չեմ համարում»։ —«Դուք պարտական էք քաղաքագլխին բաց առնել»։ Ֆուրտը բարկացաւ և երկուսի մէջ վիճաբանութիւնն այնտեղ հասաւ, որ պանդոկապետն, որ մի և նոյն ժամանակ ոստիկանի պաշտօն էր վարում, դերասանին տարաւ քաղաքագլխի մօտ։ «Պարոն Ֆուրտ—ասաց դերասանին պատուելի պաշտօնատարը—դուք պէտք է գիտենաք, որ մեր քաղաքում ի վաղուց անդր սովորութիւն կայ ամեն բանում քաղաքապետի համար բացառութիւն անելու և որպէս զի դուք ապագայում չը մոռանաք մեր բարքն ու սովորութիւնը, ես որոշում եմ քեզ պատիժ՝ մի շիլլինգ տուգանք կամ հինգ ժամ բանտարկութիւն, որը կամենաք ընտրեցէք»։ Ֆուրտը ստիպվեցաւ վճարելու տուգանքը։ Դահլիճից դուրս գալիս նա ասաց. «Իմ կեանքում չեմ տեսած աւելի մեծ էշ քան այս պանդոկատէրը, յայտնի բան է բացառութեամբ (այս միջոցին նա խորը գլուխ տուեց պաշտօնատարին) պարոն քաղաքագլխին»։

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ.
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Վանաց մայր եկեղեցւոյ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶԸ տեղափոխվում է ՍՕԼՕԼԱԿ Սադաւոյ փողոցում տիկին Էֆէնդիանի տանը. № 56. ընդունելութիւնը սկսվում է սեպտեմբերի 1-ից։ Նոյն տեղ ընդունվում է ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ աշակերտներ չափաւոր գնով։

Օր. Մ. Մամիկոնեան

(5—3)

Մամուլի տակից դուրս եկաւ.

«ՍՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ և ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ՍՐԲՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ».

Երկասիրութիւն Արսէն քահ. Բագրատունւոյ.

Ծախվում է բոլոր գրավաճառների մօտ և Ն. Ծատուրեանցի ընթերցարանի խանութում. գինն է 50 կ.։ Նոյն տեղերում ծախվում են վերոյիշեալ հեղինակի և երկու աշխատութիւնները, այն է՝ «ՏԱՄՆ ՊԱՏԳԱՄՔ» գինըն է 25 կ. և «ՎԵՐՋԻՆ ՑՈՒՇԻԿ». գինն է 30 շահ.։

6—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՌԷՅԽԸ

վերադարձաւ և ԱԶԲԱՑԱՐՈՎ հիւանդներին ընդունում է ամենայն օր առաւօտեան 9-ից մինչև 10 ժ.։ Հասցէն. Սառաօարսենալի փողոց № 17.

6—5

Պատիւ ունիմ յայտնելու ամեն տեսակ ԽՄԻՉՔՆԵՐ ծախողներին, որ Պետական կառավարութիւնից հաստատուած նոր կանոններին համաձայն ԱԿՑԻԶԻ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐԸ և ԲԼԱՆԿՆԵՐԸ պատրաստուած են ինձ մօտ այս տարուան համար և կը պատրաստուին միւս տարուանը. կարող են ստանալ ինձանից։ Տպարան կրամարենկօ, Մուխրանսկի փողոցումըն № 13 տունը։

Ա. Մանուչարեանց.

Մի հայ երիտասարդ, որ նոր է աւարտել իւր ուսման ընթացքը Ներսիսեան դպրանոցում՝ պատրաստում է ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ և ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՔ բոլոր հայոց ուսումնարանների թէ ստորին և թէ վերին դասատանց համար։

Ցանկացողներին կ'աւանդէ նաև համառօտ «Հոգեբանութիւն», «Մանկավարժութիւն», «Բարոյական փիլիսոփայութիւն» և «Մեթոդիկա»։

Հասցէն. Ներ. ուսումնարան—Յարութիւն Մարաղեան։ կամ ուղղակի Могнинская улила. домъ Джаваховыхъ № 9. Арутюнъ Марагянцъ.

ՇՈՒՏՈՎ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ԳԱՅ

«Կովկասեան գրավաճառանոցի» հրատարակութեամբ

Դասագիրք

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.

ԱՇԽ. Ա. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑԻ

(4—2)

Քաղաքային վարչութիւնը ցանկանում է վարձել ՄԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ, որ ունենալու է 6-ից մինչև 8 սենեակ, երկու ներքնատուն, խոհանոց երկու կաթսայի վառարանով, ռուսական հնոց, ախոռ երեք ձիու մսուրներով, գաւիթ և փայտնոց 750 ռուբլի տարեկան վարձագնով։ Այդպիսի բնակարան ունեցողներից խնդրւում է դիմել քաղաքային վարչութեան դիւանատունը ամենայն օր առաւօտեան 9-ից մինչև 1 ժամը, բացի կիւրակէ և տօն օրերից։

(3—2)

Ներսիսեան դպրանոցի ՎԵՑԵՐՈՐԴ դասատան ԱՇԱԿԵՐՏ ընդունում է ընտանիքներում հայերէն ԴԱՍԵՐ և պատրաստում է աշակերտներ մինչև երրորդ դասատուն։

Հարցնել դպրանոցում՝

Արշակ Թադէոսեանցին.

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ

ՀԱՅԿՈՒՆՈՒ ՐԱՖՖԻԻ ԿԱՅԾԵՐԸ

Վերնագրով մատենախօսութիւնը։ Հրատարակութիւն Սէյեադ Ամիրեանցի։ Գինն է 80 կօպ. Ծախվում է Թիֆլիսում կենդրոնական և կովկասեան գրավաճառանոցներում, «Մեղուի» խմբագրատանը և Շահվերդեանի Պավիլիօնում։ Բագուում Շիրազեանցի խանութում և հրատարակչի մօտ հետևեալ հասցէով.—Баку. Сеиду Михайловичу Амирянцу. Գումարով գնողներին ՄԵԾ զեղչում կը լինի։

(20—1)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՈԼՈՐ ԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ ՄՕՏ ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Աւետիք Տէր-Յակովբեանցի

„ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ“

ՁԵՌՆԱՐԿԸ.—ԳԻՆՆ Է 60 ԿՈՊԷԿ։

Նկատվող կովկասի նահանգների մեծութիւն ցոյց տուող թուերի մօտ դրած մղոն բառը պէտք է կարդալ վերստ։

Մամուլի տակից դուրս եկաւ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱԲԱՐ ԼԵԶՈՒԻ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԷՏՍ ՆՈՐԱՎԱՐԺԻՑ

(Ամբողջ քերականութիւնն)

Երկասիրութիւն Հ. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆՑ.

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊԷԿ

Գումարով գնողներին զեղչում կը լինի.—Ծախվում է «Կենդրոնական գրավաճառանոցի»։

3—10

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Երրորդ տարի

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։

Կուրսերը երկու բաժանմունքից են կազմած. մեծ բաժանմունք՝ մէկ տարուայ, և փոքր բաժանմունք՝ երկու տարուայ դասընթացով։ Իգական սեռի անձինքներից առանձին բաժանմունք է կազմվում։ Աշակերտների պատշաճ յառաջադիմութեան համար, նոցա թիւը իւրաքանչիւր բաժանմունքի մէջ սահմանափակ է։

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն և վարժութիւններ համրիչի վերայ, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Առևտրական թղթակցութիւն, 5) Առևտրական և մուրհակի կանոնագրութիւն, ցանկացողների համար և 6) Ֆրանսերէն լեզու, 7) Գեղագրութիւն։

Տեսական բացատրութիւնների հետ, որտեղ միայն հնարաւոր է, կատարվում են զուգընթացաբար գործնական վարժութիւններ։ Որպէս զի աշակերտները կարողանան ձեռք բերել հաշուապահութիւնից լուրջ և գործնական գիտութիւն, մեծ բաժանմունքի մէջ կազմած կը լինի օրինակելի գրասենեակ։

Տարեկան վարձը (բացի Ֆրանսերէն լեզուի և գեղագրութեան դասերից) մեծ բաժանմունքի համար 125 ռուբլի է, իսկ փոքր բաժանմունքի համար 75 ռուբլի։ Գիշերօթիկ աշակերտները ընդունվում են առանձին պայմաններով։

Մեծ բաժանմունք մտնողները պէտք է ներկայացնեն միջնակարգ ուսումնարանի 4-դասատան վկայական. իսկ ովքեր չեն ներկայացնում այդպիսի վկայական, նորանք նախապէս քննութեան են ենթարկվում ռուսերէնից և թուաբանութիւնից։ Փոքր բաժանմունքի համար պէտք է գիտենալ՝ գրել և կարդալ ռուսերէնից և թուաբանութեան չորս գործողութիւնները։ Դասաւանդութիւնները կատարվում են երեկոյեան ժամերին և ռուսերէն լեզուով. իսկ նոյն առարկաները կ'աւանդուեն և հայերէն, եթէ առնուազն 6 ցանկացող յայտնուին։

Աւարտող աշակերտները հարցաքննութիւններից յետոյ ստանում են ատեստատներ իրանց ցոյց տուած յառաջադիմութեան համեմատ։

1884-85 տարուայ ուսման ընթացքը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Աշակերտների ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 5-ից մինչև 8 ժամը։ Մանրամասն տեղեկութիւններ ու կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի ստանալ Երևանեան հրապարակում Ծովեանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում՝ Սոլոլակի և Բեհբութեան փողոցների անկիւնում, Ալէքսանդր Ղորղանեանի տանը, № 21։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին՝ Въ Тифлисъ. Степану Мануэлянцу.

Ծանօթութիւն. «Առևտրական կուրսերի» հիմնողը պատիւ ունի ծանօթացնել հասարակութեանը, որ երկու տարուայ միջոցում աւարտել են 21 աշակերտ, որոնցից միայն 5-ը դեռ որոշ պարապմունք ու պաշտօն չ'ունեն. ուստի այն անձիքը, որոնք կը կամենան իրենց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ ունենալ, թող բարեհաճեն դիմել վերոյիշեալ հասցէով։

5—5

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

„ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ“

Սեպտեմբերի վերջին լոյս կը տեսնի կենդրոնական գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ մեր «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ» անունով դասատետրը հայոց դպրոցների համար. ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, հարստացրած և հիմնական փոփոխութիւնների ենթարկած։

Մ. ՏԷՐ-ՍԱՐԳՍԵԱՆՑ.

10—10

ДОЗВОЛЕННО ЦЕНЗУРОЮ ТИФЛИСЪ, 19-го Сентября 1884 г. Типограф. М. Рот. и К-о. На Гол. проспектѣ Домъ № 41. Տպարան Մ. Ռօտինեանց և ընկ.